

Preberanie vzorov školstvu nepomôže

Na Slovensku sme najskôr prebrali rakúsko-uhorský, potom sovietsky a teraz západný model vzdelávania

Slepé preberanie amerického systému vysokoškolského systému na Slovensku nemusí fungovať.

Táto oblasť strednej Európy „trpela“ vždy vplyvom cudzích príkladov. Po vzniku ČSR v roku 1918 sa u nás prebral taký model školstva z Rakúska-Uhorska. Po roku 1948 bol modifikovaný, resp. priradený na sovietsky spôsob. Napriek tomu našiel rok 1989 naše školstvo, najmä prírodovedecké, lekárske, ako aj technické fakulty vysokých škôl v dobrom stave. Ich absolventi svojimi vedomosťami boli rovnocenní absolventom väčšiny západných univerzít.

Okamžite

Po roku 1989 však vstúpili do politiky ľudia, ktorí uznávajú iba západné, najmä americké vzory a snažia sa školský systém čo najskôr zmeniť. Je to motivované asi tým, že keď Spojené štáty majú najvyššiu ekonomiku, tak musia mať aj najlepší model vzdelávania, a preto ho treba rýchlo prevziať. Akosi sa zabúda na to, že USA sa „dávajú“ na ich systém vzdelávania viac ako dve storočia a naši politici nás donútili prebrať ho okamžite. Prvoradým cieľom je dosiahnuť, aby 50 percent obyvateľstva malo vysokoškolské vzdelanie aj za cenu, že bude „vysokoškolské“ iba na papieri.

Z USA prebrala pomaly celá Európa a teda aj my trojstupňové vysokoškolské štúdium – bakalár, magister, resp. inžinier, doktor. Bakalárske štúdium je v USA akási predĺžená stredná škola, resp. stredná odborná škola. Tých výtuzných 50 percent obyvateľstva sa dosahuje tým, že aj bakalárske vzdelanie sa uznáva za vysokoškolské a nemusia ho poskytovať iba univerzity. Na bakalárskom štúdiu v Spojených štátoch získavajú študenti dobré základy študovaného odboru podopreté tým, že školy vychovávajúce bakalá-

V roku 2005 študenti demonštrovali za kvalitnejšie školstvo.

FOTO SME – MIROSLAVA ORBUKOVÁ

Nuž, prebrali sme to aj na Slovensku. Lenže urobili sme z toho paškvil.

rov sú dobre personálne i prístrojovo vybavené. U nás máme už veľa univerzít s akreditáciou bakalárskeho štúdia, ale ak sa na ne pozrieme bližšie, tak zistíme, že nie sú personálne dobre vybavené a o prístrojovom vybavení a vybudovaní knižnic ani nehovoríme.

Profesor XY

Podobne sa prebral zo západných krajín aj model získavania pedagogicko-vedeckých hodností docent a profesor. Na západe si každá vysoká škola sta-

noví svoje kritériá na ich získanie. Výsledkom je, že je niekto profesorom na vysokej škole XY, ale jeho hodnosť nie je prenosná na inú univerzitu. Dekrét čidiplom nepodpisuje prezident ani predseda vlády. Možno aj preto vo vyspelých krajinách, ale najmä v USA, sa zamestnávajúci nepozera ani tak na diplom uchádzača o prácu, ale zaujíma sa najmä o to, ktorú univerzitu absolvoval a u ktorého profesora robil diplomovú alebo doktorandskú prácu.

Nuž, prebrali sme to aj na Slovensku. Lenže urobili sme z toho paškvil. Každý profesor dostáva rovnaký diplom od prezidenta. Zbáraním, rovnakým profesorom je teda Z ako Y, hoci ten Y neslaha vedomosťami a vedeckou produkciou ani po členky profesorovi Z. Na Slovensku sa, žiaľ, pri nástupe do zamestnania pozerajú iba na

diplom a nezaujímajú ich to, ktorú vysokú školu uchádzač absolvoval a u koho učil, u ktorého profesora.

Vzdelanostná ekonomika

Ešte za minulej vlády sa ujal termín „vzdelanostná ekonomika“, novinári ho aj teraz hojne používajú, ale nachádza sa aj v repertáriu politikov, a tak aj v oficiálnych dokumentoch.

Malo by to znamenať orientovanie ekonomiky krajiny do takých oblastí, v ktorých sa uplatní vzdelanie a vedomosti a teda produkty takejto ekonomiky majú vysokú pridanú hodnotu. Znie to pekne, len to neslaha s tým, že tak bývali, ako aj teraz, vláda preferuje zahraničných investorov, ktorí u nás budú (nejaký čas) využívať lacnú pracovnú silu. Preto naši politici a vlády nemali a nemajú podobný rozvojový plán ako Ir-

ska alebo Španielsko či Portugalsko? Tam investovali veľa do vzdelania a financovali tak doktorandské štúdiá, ako aj postdoktorálne pobyt svojich národných ľudí vo vyspelých univerzitách v zahraničí. Takto vytvárali predpoklady, aby si aj medzinárodné koncerny budovali svoje výskumné a vývojové základne v ich krajinách.

Bezhlavé preberanie

Deklaráciou takejto bezhlavého preberania vzorov, zlepšenia aj o zlé preklady, je aj materiál Dlhodobý zámier štátnej vedejnej a technickej politiky do roku 2015. Témy štátnych programov výskumu a vývoja sú prebrané, bez prispôbenia sa našim podmienkam, z materiálov Európskej únie. Naozaj máme tie isté priority, nemajú tieto priority závisieť aj od vzdelanostnej úrovne a štruktúry

domáceho priemyslu? Bezhlavo sa takticky prebralo, že na tvorbu zdrojov pre rozvoj vedy a techniky do r. 2015 sa má zo štátneho rozpočtu vyčleniť 0,6 percenta HDP a súkromný sektor má poskytnúť ďalších 1,2 percenta HDP. To si predkladatelia materiálu skutočne myslia, že podniky poskytnú veľkú sumu financií nezávislým grantovým agentúram, resp. univerzitám a SAV na podporovanie vedy a výskumu? Vo vyspelých krajinách je to tak, avšak na Slovensku je to veľká ilúzia. Podniky, ktoré sú na Slovensku, dajú najvyššie peniaze na zlepšovanie svojich výrobných technológií, ale nie na rozvoj ničoho nového, kde efekt nie je istý.

V materiáloch ministerstva školstva sa konštatuje, že je u nás malé prepojenie medzi výskumom a hospodárskou praxou, a preto sa žiada, aby každý výskumný projekt mal aplikatívny výstup. Tento postup je však postavený na hlavu. Dámo sa budú pracoviská univerzít a SAV snažiť o presadenie výsledkov do praxe, ak nebude záujem obojstranný. Ak sa má niečo zmeniť, tak musí mať podnikateľská prax dlhodobejšiu víziu toho, čo bude potrebovať. Formulovať výskumný projekt a potom ho aj (aspoň čiastočne) financovať.

V materiáli sa preberá aj vzor financovania „infraštruktúry výskumu a vývoja“ a teda aj vysokoškolské štúdiá zabezpečované hlavne z európskych fondov (ESF a ERDF). Takto sa to deje napr. v Španielsku, Írsku i Indii. Takýto projekt bol ministerstvom školstva predložený na schválenie v apríli a dúfajme, že bude akceptovaný. Politici však zabúdajú na to, že na to, aby sa z týchto fondov mohlo čerpať, predkladatelia musia formulovať veľmi dobré projekty, ktoré znesú prísne kritériá Európskej únie. Ak projekty nebudú dobré, tak sa peniaze na Slovensko asi nedostanú. **Štefan Toma**

(AUTOR JE VYSOKOŠKOLSKÝ PEDAGÓG)